

Evropské právní dějiny

Recepce římského práva

Ladislav Vojáček

Obsah

1. Dvě linie uplatnění ŘP na počátku středověku
2. Termín recepce
3. První středověké právnické školy, studující ŘP
4. Uplatnění recipovaného ŘP

1. Vývoj římského práva po zániku Západořímské říše

- přežívání v západoevropských germánských říších
  - nepovažuje se za součást recepce
  - personalita práva
  - leges Romanae barbarorum
  - „Ecclesia vivit lege Romana“
- kontinuální vývoj v Byzantské říši
  - objevení Digest ve 2. polovině 11. století

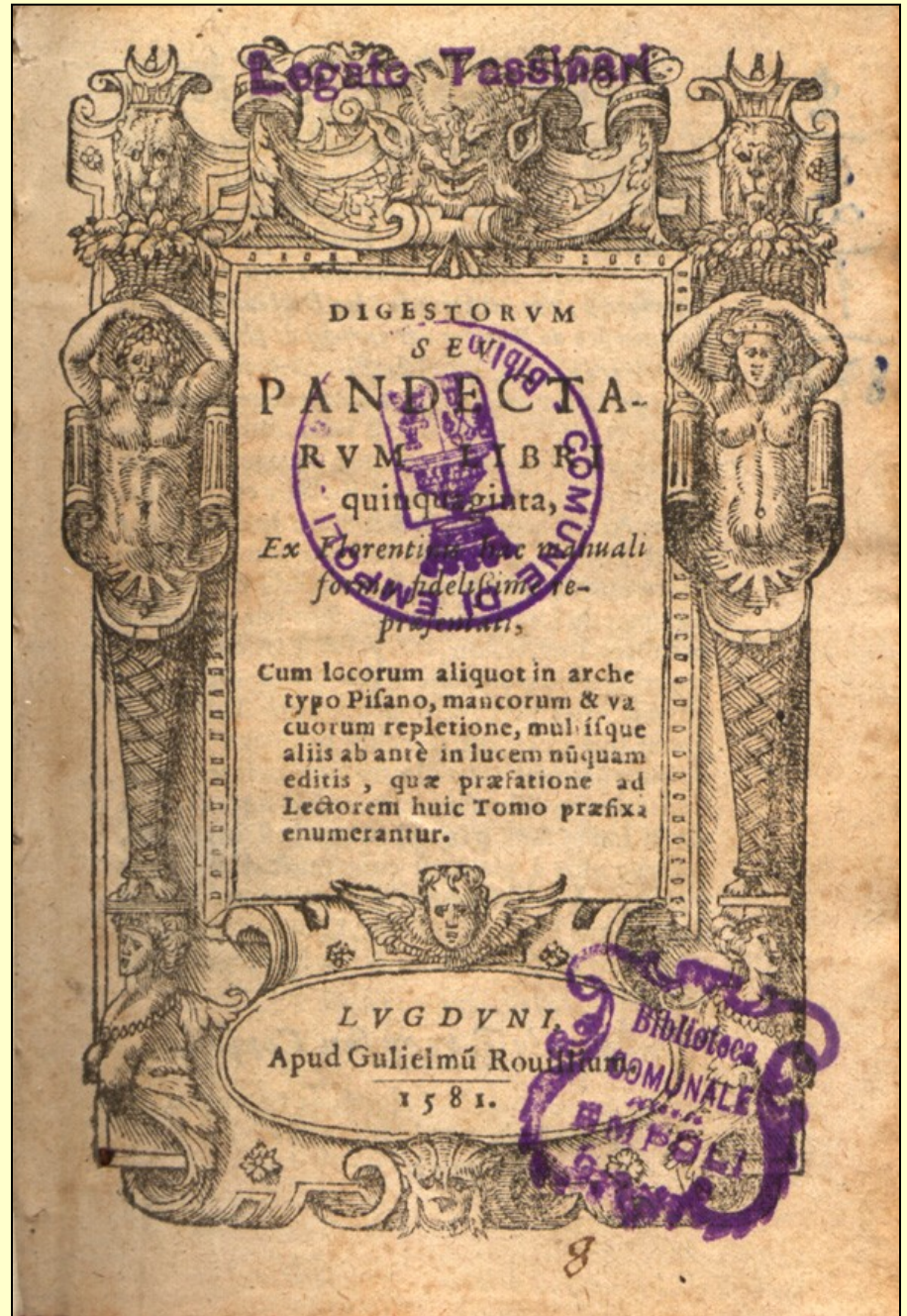
2. Termín recepce

- „přejímání, přijetí, přebírání, převzetí“
- terminus technicus, protože „jen“
pronikání jednotlivých prvků ŘP:
institutů, pojmů, zásad, logických
konstrukcí
= akulturace středověkých právních řádů
= romanizace práva

3. Počátek vlastní recepce

- od 11. století systematické studium orientované na budoucnost, na vytvoření nové právní vědy
- nález justiniánských **Digest**
- pozitivní vztah k antické tradici
- univerzalistické tendence štaufovských císařů

Glosátoři

- Bologna
- IRNERIUS + jeho žáci MARTINUS, BULGARUS, JACOBUS, HUGO
- glosy
- ACCURSIUS: Glossa ordinaria (magna)
- Vulgata

**Friedrich Barbarossa
se svými syny**

Komentátoři

(postglosátoři, konsiliátoři, civilisté)

- ekonomické zájmy severoitalských měst
- volnější přístup, ohled na platné právo
- zpracovali, zobecnili a uspořádali obsah ŘP s použitím nových pojmů
= *mos italicus*
- **BARTOLUS** de Saxoferrato, **BALDUS** de Ubaldis
- výsledek: *ius commune*

Bartolus
de Saxoferrato

4. Uplatnění recipovaného ŘP

- (Itálie)
- Francie
- Anglie
- Nizozemí
- země Koruny české
- hlavní pozornost římsko-německé říši

Mos gallicus (16. století)

- vliv humanismu
- politické tlaky
- návrat k původnímu římskému právu
- kriticko-historická metoda
- Andreas ALCIATUS
- vydávali sbírky pramenů
- **Dionysius GOTHOFREDUS**: poprvé CIC

Dionysius Gothofredus
(Godefroy, Denis)
(1549-1622)

Vydání CIC
z roku 1757

C O R P U S
J U R I S C I V I L I S
J U S T I N I A N E I .

ADJECTIS RECENTIORIBUS

QUORUNDAM IMPERATORUM CONSTITUTIONIBUS,
ET CONSUETUDINIBUS FEUDORUM:

Nec omiffis Canonibus , qui vulgo Apostolici crediti sunt:

Item adjectis , quæ hodie superfunt,

VETERUM MONUMENTIS,

Videlicet

LEGUM XII. TABULARUM, INSTITUTIONUM CAJI,
TITULORUM ULPIANI, ET SENTENTIARUM PAULI.

Adjectis demum

UNIVERSARUM LEGUM COLLATIONIBUS, ET ARGUMENTIS.

T O M U S I I .

TORNYAI JÁNOS MŰZEUM Hédenesd-árboly	
Stokvém:	
Blakvém:	81-760
Leivém:	1663

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCLVII.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

Anglie

- přerušení procesu recepce
- zákazy již ve 12. a 13. století
(důvod: specifický právníkový stav, uchování jednoty práva, ...)
- v 16. a na zač. 17. století podpora panovníky (X revoluce)

Nizozemí (16. století)

- před a v průběhu revoluce
- Leyden
- „škola elegantní jurisprudence“
  - historicko-kritická metoda
  - jasný systém
  - vytríbený styl
  - Gabriel van den MUYDEN, Arnold VINNIUS, Johann de VOET, Gerhard NOOTH
  - uplatnění v koloniích

Romanizace práva v českém státě

- kanonické právo
- **městské právo** a horní právo
- Maiestas Carolina
- pražská univerzita
- apelační soud
- „*Justiniána císaře ustanovenie a naučenie*“ (1562)

wei swert her got in er-
 richteu becheimunt an
 erbeuht- dem pabste
 Das geseitche dem herzer
 Das werliche. Ad em pabste je gese
 ce zu richte an becheimunt arif uf d
 nem blandin pherde-vnce der her
 ser sal yin an freyreif halbin das
 der facti nicht wanne- dis e becheim-
 was dem pabste wider se- das he
 nur geseitche gerichte nicht becheim-
 gen mac- das is der herzer mit wer-
 lichen richte nunge de pabste geseitche
 zu sine- id sal in geseitche gewalt heit
 dem werliche gerichte ab je becheim-
S in idich erliche man je pheliche
 mit an suchene erliche- in dem iant-
 fur he zu sine richte komeu is in dem
 lichte- do he tunc geseitche is- verliche je
 abir erliche- **S** chepliche- mit in d
 becheim- seir suchu- **S** chepliche-
 d- tuncpabste komeu der erliche-
 zu glair wie sulu si werliche- gerichte
 suchu- **S** chepliche- des geseitche- dunge-
 schen wochu- vnc- komeu- banne- je
 gir- mit abir- ein- dunge- ve- vunc- vunc-
 je- von- geseitche- dunge- vnc- vnc-
 das- sulu- si- suchu- in- pheliche- dunge-
 gerichte- gerichte- werte- in- mit- haben- si-
 vor- wiste- je- richte- lant- er- richte- dunge- is- je-

Sachsenspiegel a Schwabenspiegel

**Viktorin Kornelius
ze Všehrd**

Recepce v Německu

- jednorázové převzetí (= recepce v pravém slova smyslu, ale *ius commune*)
- zřízení říšského komorního soudu 1495
- Řád říšského komorního soudu
  - žaloby proti zeměpánům + odvolání od zemských a městských soudů
  - soudit především podle „obecného práva říše“ (+ domácí právo)

Právnícké školy

- **kameralistika**
  - sepjetí s Říšským komorním soudem
  - **Joachim von MYNSINGER von Frundeck,**
Andreas GAIL
- **škola právníků – systematiků**
  - vliv humanismu
- **saská právní věda (východiskem Konstituce, zákoník ovlivněný římským právem; 1572)**
  - **Benedict CARPZOV (1595 – 1666)**
- **usus modernus pandectarum**

I O A C H I M I

M Y N S I N G E R I

A F R U N D E C K ,

I V R E C O N S V L T I C L A R I S S I M I

A P O T E L E S M A ,

S I V E C O R P V S P E R F E C T V M S C H O L I O R V M

ad Quatuor Libros Institutionum Iuris Civilis:

Jam demum, sed multo feliciter quam antea, impressum:

Et à mendis propemodum innumeris, quæ in prioribus editionibus refederant, ipsiusmet autoris opera, quam accuratissimè repurgatum: multoque auctius redditum.

Cum Indicibus quatuor: Hoc est, rerum omnium memorabilium: paragraphorum, qui in Institutionibus continentur: titulis Institutionum: & Elemento Locorum Codicis, & Pandectarum, qui inter explicandum discussi sunt.

Cum approbatione dominorum superiorum.

VENETIIS, Excudebat Dominicus Nicolinus.

M D L X I X .

Ex Libris Petri. Belli. 1751.

MYNSINGER, Joachim von
Frundeck
Institutiones iuris civilis
Venetiis, 1569

BENEDICTI CARPZOVII, JC.
CONSILIARII ELECTORALIS SAXONICI,
PRACTICÆ NOVÆ IMPERIALIS
SAXONICÆ
RERUM
CRIMINALIUM

PARS PRIMA,

QUÆ

QUÆSTIONUM FERÈ
UNIVERSARUM IN MATERIA
CUJUSQUE GENERIS HOMICIDIORUM,
FRACTÆ PACIS PUBLICÆ, LÆSÆ MAJESTATIS,
TAM HUMANÆ, QUAM DIVINÆ, FALSIFICATIONIS
MONETARUM, BLASPHEMIARUM, PERJURII
ET SORTILEGIORUM,

EX JURE CIVILI ROMANO, IMPERIALI,
SAXONICO, ORDINATIONIBUS ET CONSTITUTIONIBUS
ELECTORALIBUS,

DECISIONES ABSOLUTAS, RESPONSIS SCABI-
NORUM LIPSIENSIIUM APPROBATAS, ET USU AC
OBSERVANTIA FORI SAXONICI CONFIRMATAS
EXHIBET.

EDITIO NOVISSIMA, A MULTIS MENDIS, QUIBUS
PRIORES EDITIONES SCATEBANT, VINDICATA, ET
INDICE QUÆSTIONUM, UT ET RERUM AC
VERBORUM INSTRUCTA.

CUM PRIVILEGIIS SACR. CÆSAR. MAJ. NEC NON REG. MAJ.
POL. ET ELECT. SAXON. SPECIAL.

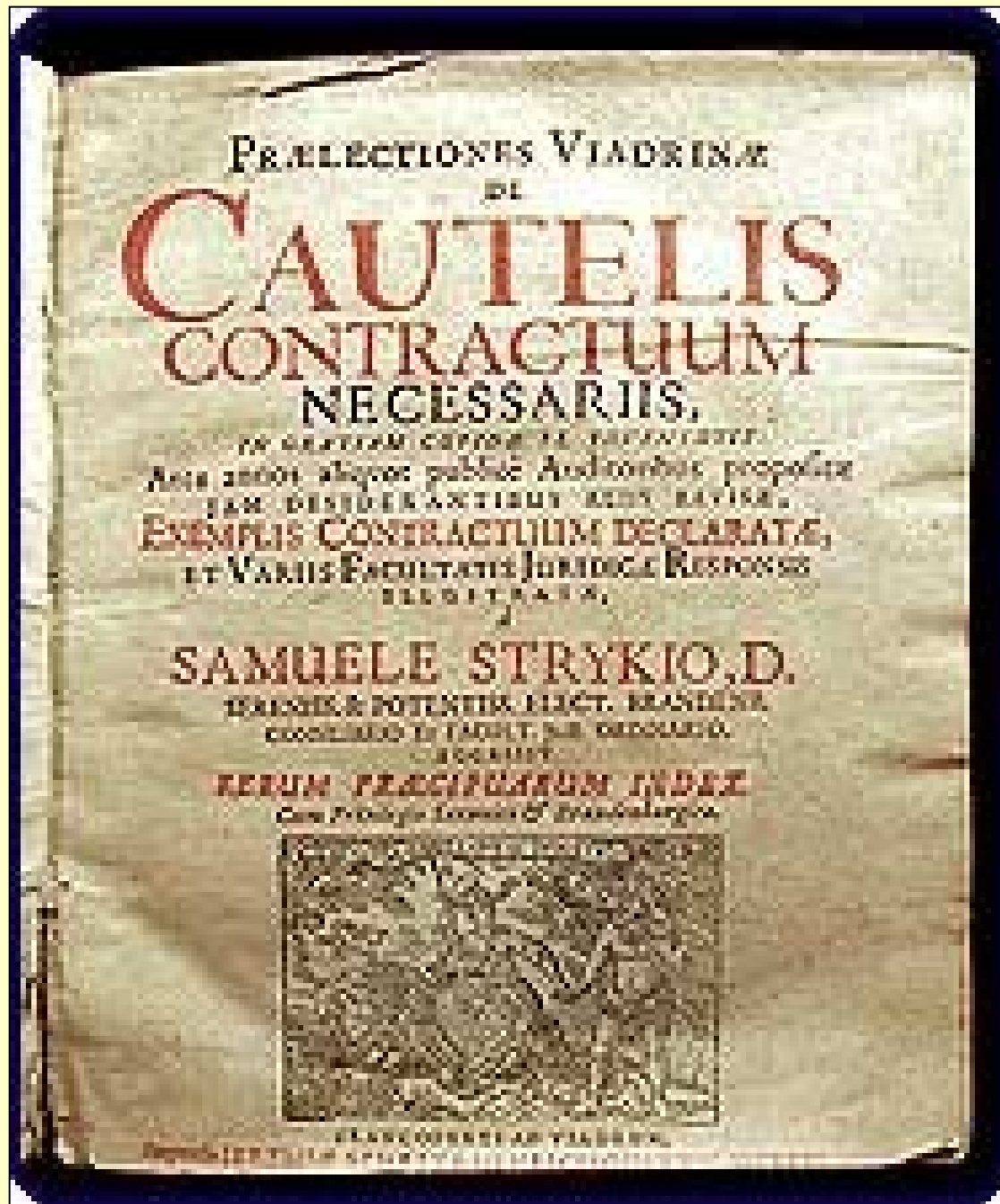
LIPSIÆ,

APUD JOHANNEM FRIDERICUM GLEDITSCHIUM,
ANNO M. DCC. XXXIX.

Usus modernus pandectarum

- zejména 17. a 18. století
- „moderní užití římského práva“
  - **Samuel STRYK**: Usus modernus pandectarum
  - **Georg Adam STRUVE**: Iurisprudentia Romano-Germanica forensis („Malý Struve“)
  - **Johannes SCHILTER**: Praxis iuris Romani in foro Germanico
- nejdříve lotharská legenda, pak: ŘP platí silou právního obyčeje

**Samuel Stryk
(1640 - 1710)**

Georg Adam Struve

JO. SCHILTERI
DE
LIBERTATE
ECCLESiarVM
GERMANIÆ
LIBRI SEPTEM

ADJECTUS EST

DE

PRVDENTIA IVRIS
CHRISTIANORVM

SIVE

DE

SOCIETATE INTER DEVM ET HO-
MINEM EIVSQVE IVRE ET OFFICIIS

LIBER.

ITEM QVE

De

FATIS ECCLESiarVM
S. JOANNI REVELATIS
DISSERTATIO.

JENÆ

SVMTV BIELCKIANO BIBLIOP
EXCVSA LITTERIS NISIANIS. cbs Ibc LXXXIII.

(1683)

Věda pandektního práva v 19. století (pandektistika)

- v širším rámci historické školy
- návrat k CIC (glosátorům)
- přesné pojmové učení
- dotvořila obecnou teorii občanského práva (viz BGB)
- Carl Ludwig ARNDSE, Friedrich Carl von SAVIGNI, Georg Friedrich PUCHTA
- kritici: Rudolf von IHERING

Friedrich Carl von
Savigny
(1779 - 1861)

Caspar Rudolf von
Ihering
(1818 - 1892)

Závěry (1)

- na základě studia ŘP vyrostlo ius commune a pak věda soukromého práva
- recepce sehrála specifickou roli zejména v německých státech

Závěry (2)

- staré ŘP právní řády
  - modernizovalo
  - unifikovalo
- ovlivnilo i veřejné právo
  - opírala se o ně universalistická koncepce středověké římské říše
  - opíraly se o ně centralizační a unifikační snahy panovníků
  - zásluhou kanonického procesu se modernizovalo a unifikovalo soudní řízení

Závěry (3)

- odstraňování překážek podnikání:
  - personality práva ve franské říši
  - primitivní úpravy obligačních poměrů u Germánů (a Slovanů, ...)
  - ekonomické nejednotnosti Německa
  - feudálních omezení v disponování s majetkem
  - nedávných představ o důsledné státní regulaci